

У МІЖНАРОДНІЙ РАДІ АРХІВІВ

З МАТЕРІАЛІВ XIV МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ АРХІВІВ

У попередньому числі (№ 4-6 за 2000 р.) "Архіви України" розпочали публікацію матеріалів XIV Міжнародного конгресу архівів, що відбувся 21-26 серпня 2000 р. у м. Севілья (Іспанія). Нижче подаються наступні переклади матеріалів, що поширювалися під час роботи конгресу та обговорювалися на XIV сесії Генеральної асамблеї архівів, яка проходила одночасно з його пленарними засіданнями.

Стратегічний план 2000-2010 рр.

Місія МРА полягає у виявленні всезростаючого значення архівів у всьому світі. Архіви, в яких зосереджуються свідчення про людську діяльність та вчинки, є підмурком прав особи та держави, і на них базується демократія й справедливе управління. Архіви захищають пам'ять людства, зберігаючи документи про його минуле. З метою піднесення значення архівів МРА опікується збереженням та примноженням пам'яті людства.

Для виконання цієї місії стратегічні пріоритети МРА на наступне десятиліття полягатимуть у:

1. Глобальній участі та розвитку

Протягом минулих 50 років МРА стала однією з найбільших міжнародних неурядових організацій у світі, оскільки репрезентує більш як 190 країн та територій, з мережею регіональних відділень, що охопили всю земну кулю. Наступного десятиліття планується поглибити цей інтернаціоналізм [МРА], урізноманітнити діяльність та збільшити вплив регіональних відділень, залучаючи ще невикористані джерела експертизи з метою повсюдного поширення всеохоплюючої професійної архівної системи:

- Фонд архівного розвитку FIDA слід реструктуризувати таким чином, щоб він відіграв центральну роль у міжнародних програмах МРА;
- більш тісно залучати регіональні відділення до процесу прийняття рішень;
- нові регіональні відділення слід засновувати в тих регіонах, де члени [МРА] бажають створити їх, і певна частина професійної роботи має зосереджуватися в них;
- регіональні відділення мають турбуватися про збільшення кількості своїх членів і залучати до участі дрібні організації та індивідуальних членів.

2. Навчання

Навчання професіоналів-архівістів надалі визначатиме зміст програми МРА і відіграє провідну роль у підвищенні значення архівної служби. Наступного десятиліття МРА шукатиме шляхів, які дозволять архівістам зустріти ті швидкоплинні та довготривалі виклики, що впливають на них. [МРА] зосередить свої зусилля на впровадженні навчання нових архівістів, реставраторів та діловодів, сприянні продовженню навчання тих, хто вже займає посаду, переважно шляхом підготовки й поширення навчальних матеріалів:

- МРА продовжуватиме співпрацю зі стратегічними партнерами, зокрема IRMT, в адаптації та підготовці навчальних матеріалів різними мовами, у тому числі французькою та іспанською;
- розроблятимуться компетентні курси навчання для архівістів та консерваторів;
- впроваджуватимуться системи далекої дистанційної освіти, особливо в країнах, де не існує системи професійного навчання, в тому числі із використанням Інтернету;
- МРА працюватиме в напрямку підтримки архівістів шляхом впровадження в практику Кодексу етики.

3. Архіви як пам'ять націй

Хоча вони є підмурком демократії й справедливого управління, архіви та документи, що зібрані в них, не тільки не беруться до уваги, а й навіть не вивчаються суспільством і тими, хто приймає відповідальні рішення. Архівісти мають постійно привертати увагу до критичного стану документальної спадщини, до її культурного та суспільного значення. Архіви репрезентують колективну пам'ять суспільства та націй.

Наступного десятиліття МРА підкреслюватиме їхнє значення як для націй у цілому, так і для окремих громадян.

Всезростаюче впровадження нових технологій у створення, використання та збереження документів надає архівістам та архівним інституціям у ХХІ ст. нові, ширші можливості. Архівісти мають застосовувати свої професійні знання під час прийняття рішень щодо нагальних проблем зберігання електронної інформації та архівних інституційних потреб з впровадження нових типів послуг для задоволення всезростаючих всесвітніх вимог. Архівісти повинні відслідковувати зміни в законодавстві, які впливають на їхню діяльність. Вони мають також виборювати зміцнення своєї професійної незалежності та етичного згуртування. Наступного десятиліття МРА працюватиме в напрямку допомоги архівістам з вивчення тенденцій та розробки навчальних матеріалів з питань:

- електронного діловодства;
- нових комунікаційних технологій;
- зберігання інформації, незалежно від виду та носіїв;
- змін у законодавстві [у цьому напрямку] по всьому світові.

4. Зв'язках з усім світом та своїми членами

Зв'язки - це те, що тримає вкупі організації з різнорідними та географічно розкиданими членами, подібні до МРА. Для більш ефективного функціонування вона повинна зміцнювати ці зв'язки, повністю використовуючи всі наявні технічні можливості.

Наступного десятиліття МРА робитиме так:

- поставить суспільне та культурне значення архівів у центр переглянутої комунікативної стратегії, доводячи їх важливість для націй і окремих громадян;
- упевнюватиметься, що всі члени МРА мають доступ до всіх відповідних [інформаційних] продуктів;
- працюватиме в напрямі отримання всіма членами МРА категорії А та всіма архівними школами доступу до Інтернету, залучаючи для цього в разі потреби зовнішні ресурси.

5. Розвиткові стандартів

У глобальному середовищі на початку XXI ст., в умовах скорочення відстаней та уніфікації ринків, розвиток стандартизації набуває вирішального значення і впливає на всі сторони життя суспільства. Життєвою потребою є те, що архівісти беруть активну участь у процесі розробки стандартів; це надає впевненості в тому, що до уваги братимуться їхні специфічні потреби та зацікавленості, а також у тому, що відслідковуватиметься процес розробки та впровадження відповідних нових стандартів. Кількість стандартів, що впливають на архіви, неосяжна, тому МРА зосередиться на найважливіших напрямках:

- стандарти для архівістів, у тому числі дескриптивні та етичні;
- стандарти інформаційного менеджменту та споріднених напрямків;
- стандарти зі збереження, включаючи умови зберігання та запобігання втратам під час катастроф.

Але не всі країни й не всі архівні системи готові до повного впровадження стандартів ISO, головним чином через брак інфраструктури чи коштів.

МРА розроблятиме певні практичні рекомендації для своїх членів, використання яких дозволить поступово просуватися вперед до повного впровадження міжнародних стандартів.

МРА також розвиватиме свої функції контролю за новими стандартами:

- надаватиме допомогу своїм членам по всьому світові, особливо тим, хто безпосередньо залучений до справи національної стандартизації;
- експертні комітети МРА розвиватимуть ділові контакти з відповідними комітетами ISO й отримуватимуть статус спостерігача в них там, де це буде можливо.

Цей документ є скороченою версією стратегічного плану 1996 р., затвердженого Генеральною асамблеєю в Пекіні. Доопрацьований і доповнений Комісією з архівних програм у Парижі в лютому 2000 р. та Виконавчим комітетом у Тунісі у квітні 2000 р.

Пропозиції щодо змін у Статуті МРА

На засіданнях Виконавчого комітету у Відні (14-16 квітня 1999 р.), Будапешті (3-8 жовтня 1999 р.) та Тунісі (5-7 квітня 2000 р.) обговорювалися питання про заходи й межі реформування і змін у МРА. У жовтні 1999 р. на делегатських зборах у Будапешті також дискутувалися пропозиції щодо реформування, які ґрунтувалися на попередніх думках, висловлених раніше Виконкомом. Протягом цього періоду відбулося широке обговорення зазначених проблем із залученням керівників секцій, комітетів та окремих членів МРА.

Результатом цього стала загальна впевненість у необхідності змін у МРА, спричинених переважно значними соціальними, політичними, культурними та технологічними змінами в середовищі, в якому функціонує архівна професія та МРА як організація...

Панівною думкою, яка визначала характер дискусії щодо змін, була ідея зробити МРА організацією, яка служитиме своїм членам та архівній професії в усьому світі. Зміни потрібні для досягнення збалансованої участі архівістів усіх рівнів і в усьому світі в програмах МРА. Цей глобальний характер потрібно відбити зараз шляхом визначення складу всіх органів МРА і в процедурі схвалення рішень на найвищих рівнях та на всіх нижчих рівнях. У той же час важливо досягти прозорості, ефективності та більшої результативності в заходах МРА та впровадженні її програм, службі своїм членам.

Реформаційний процес усередині МРА розвивався вже більше 10 років - від того, як організація усвідомила, що її діяльність у міжнародному середовищі вимагає більш досконалого менеджменту і моніторингу. Перший стратегічний організаційний план, схвалений Генеральною асамблеєю в Пекіні 1996 р., був просякнутий усвідомленням надати програмам МРА передусім стратегічного і планового спрямування. Протягом наступних років рівень інтеграції між стратегічним планом та діяльністю МРА, що здійснювалася переважно через робочі плани Комісії з керівництва програмами (та інших комітетів МРА) й Міжнародної конференції Круглого столу архівів, розвивався далі і в майбутньому розвиватиметься завдяки нині запропонованій реструктуризації Комісії з керівництва програмами. Нижче надаються наступні пропозиції змін у Статуті, що містять його переглянутий текст, зі змінами та доповненнями, спрямованими на досягнення перелічених вище цілей.

У короткому вигляді головні зміни є такими:

1. Безпосереднє залучення регіональних відділень шляхом представництва за посадою голови кожного регіонального відділення в реструктурованому Виконавчому комітеті;
2. Посилення повноважень Виконавчого комітету у проведенні центральної політики і провідної ролі в МРА між чотирирічними зібраннями найвищого органу МРА - Генеральної асамблеї;
3. Покладення відповідальності за здійснення програм МРА, схвалених Генеральною асамблеєю і Виконавчим комітетом, на Генерального секретаря, якому допомагатиме в цьому реформована і збільшена Комісія з керівництва програмами;
4. Покладення відповідальності за недоліки й ефективність впровадження та управління програмами МРА на Комісію з оцінки програм, яка має доповідати Виконкому, Делегатським зборам та Генеральній асамблеї про те, як організація сприймає свої завдання та впроваджує певні заходи щодо запобігання визначенню неефективних цілей та ресурсних втрат;
5. Покладення відповідальності за впровадження Міжнародної програми архівного розвитку на Виконавчий комітет, що має співпрацювати із збільшеною Комісією з програмного управління. Комісія з архівного розвитку більше не існуватиме, але регіони збільшать свій вплив завдяки тому, що керівники регіональних відділень стають членами Виконкому;
6. Реорганізація Міжнародного фонду архівного розвитку на окрему інституцію під керівництвом ради доверителів, із завданням сприяти розвитку архівістики, архівістам та збереженню архівної спадщини в усьому світі.

Передбачається, що такі зміни суттєво позначаться на ефективності заходів МРА та діяльності її членів.

Виконавчий комітет більш широко представлятиме всі регіональні угруповання МРА. Кожне з них буде представлено безпосередньо у Виконкомі, матиме право обговорювати широке коло проблем на Генеральній асамблеї кожні чотири роки, буде відповідальним за певні напрямки діяльності МРА шляхом спостереження за ними, виділення відповідних ресурсів та сил.

Пропонується, що збільшений Виконавчий комітет засідатиме раз на рік, а в разі потреби скликатиме надзвичайні засідання. Пропонується створити вузьке Бюро, що здійснюватиме необхідний зв'язок Генерального секретаря та Виконавчого комітету в період між засіданнями Виконкому. Разом з тим Статут не намагається накреслити шляхи роботи Бюро. Можливо, що саме Бюро не збиратиметься на часті засідання, але його

члени мають бути готовими для консультацій засобами сучасних комунікативних технологій.

Кожен член реструктурованої Комісії з програмного управління несе відповідальність за окремий напрямок (портфель) професійної програми. Ці напрямки впливають із пріоритетів робочого плану МРА, і кожен з них повинен мати свій чіткий термін впровадження.

Виконавчий комітет бере на себе відповідальність за Міжнародний фонд архівного розвитку, і як мінімум три портфелі у збільшеній комісії з програмного розвитку стосуватимуться професійної підготовки та розвитку.

Також передбачається, що регіональні відділення, секції, так само, як і комітети, мають бути готовими взяти активну участь у здійсненні програми МРА шляхом впровадження і виконання окремих завдань робочого плану МРА, якщо це потрібно. Усі аспекти діяльності МРА, включаючи її публікації, програми CITRA і регіональні, роботу секцій та комісій, знайдуть місце в загальному робочому плані МРА. Подання та обґрунтування різних позапланових заходів обговорюватиметься в Комісії з програмного впровадження, яка замінить Комісію з програмної підтримки. Вона може доповідати безпосередньо Генеральній асамблеї щодо результативності й ефективності впровадження програм МРА.

Також визнається, що існує потреба в покращанні координації зв'язків усіх рівнів та всіх елементів МРА з тією метою, щоб важлива і корисна інформація (передусім результати виконання робочого плану) циркулювала швидко й ефективно, щоб усі були поінформовані й знали, що робиться, здійснювалися дублікація і всебічний перехресний діалог.

Реорганізація функцій та робочих засобів Секретаріату здійснюється із усвідомленням того, що Секретаріат є ключовою фігурою у впровадженні зв'язків між усіма рівнями організації - це має бути головним завданням Секретаріату. Він має також збільшити свою роль у сприянні діяльності регіональних відділень, особливо там, де в цьому є потреба і сприяння може бути надане. Першим кроком у покращанні взаємозв'язку та усвідомлення потреб МРА в найближчому майбутньому стане підготовлений посібник чи практичний порадник для керівництва та допомога цим відділенням, секціям і комітетам.

Оскільки заходи, запропоновані тут, охоплюють лише мінімум того, що слід зробити для означених цілей, важливо пам'ятати, що МРА є динамічною організацією. Так само і Статут має бути динамічним документом, що змушує і дозволяє МРА та її членам впроваджувати програму й візію МРА. Генеральна асамблея 2004 р. має бути готовою перевірити й оцінити, наскільки ефективними виявилися ці статутні зміни, чи дозволили вони організації плідно працювати, чи підтвердили їх необхідність.